IX kadencja

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (nr 59)**
- **Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej (nr 86)**

z dnia 14 września 2021 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (nr 59)

Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej (nr 86)

14 września 2021 r.

Komisje: do Spraw Kontroli Państwowej oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, obradujące pod przewodnictwem posła **Tomasz Ławniczaka (PiS)**, przewodniczącego Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, zrealizowały następujący porządek obrad:

– rozpatrzenie Sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 roku (druk nr 1357).

W posiedzeniu udział wzięli: **Szymon Wróbel** zastępca dyrektora Departamentu Administracji Publicznej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz **Lucyna Hanus** zastępca przewodniczącej Komisji Analiz Budżetowych Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych, prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Tadeusz Cieśluk, Sławomir Jakubczak**, **Tadeusz Oset i Jolanta Osiak** – z sekretariatów Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Tomasz Ławniczak (PiS):

Szanowni państwo, witam wszystkich serdecznie. Otwieram wspólne posiedzenie Komisji do Spraw Kontroli Państwowej oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej.

Stwierdzam kworum.

Czy są uwagi do dzisiejszego porządku dziennego? Nie widzę. Stwierdzam, że porządek dzienny posiedzenia został przyjęty. Przystępujemy więc do jego realizacji, a jest nim rozpatrzenie Sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 roku (druk nr 1357).

Szanowni Państwo, witam również gości, w szczególności panią Lucynę Hanus, zastępcę przewodniczącej Komisji Analiz Budżetowych Krajowej Rady Regionalnej Izb Obrachunkowych, jednocześnie prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu, a także pana Szymona Wróbla, zastępcę dyrektora Departamentu Administracji Publicznej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Szanowni państwo, marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu, skierowała w dniu 30 czerwca 2021 r. to sprawozdanie do Komisji do Spraw Kontroli Państwowej oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej w celu rozpatrzenia. Proszę przedstawicielkę Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych o przedstawienie sprawozdania. Pani przewodnicząca, oddaję głos, proszę uprzejmie.

Zastępca przewodniczącej Komisji Analiz Budżetowych Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych, prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej we Wrocławiu Lucyna Hanus:

Dziękuję. Dzień dobry. Szanowni państwo, w imieniu Krajowej Rady mam zaszczyt przedstawić sprawozdanie z działalności regionalnych izb i wykonania budżetu, które

zostało przyjęte uchwałą Krajowej Rady 28 maja. Jest to już 24 sprawozdanie, które Krajowa Rada przygotowuje dla parlamentu.

Sprawozdanie obejmuje dwie części. Pierwsza część zawiera omówienie wyników działalności nadzorczej, kontrolnej, opiniodawczej regionalnych izb obrachunkowych, a druga dotyczy wykonania budżetu.

Jeśli chodzi o efekt pracy regionalnych izb obrachunkowych, to w 2020 roku było zbadanych prawie 180 tys. uchwał i zarządzeń organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Ustalonych było 6 budżetów dla 3 gmin, 1 powiatu, 2 związków komunalnych. Było prawie 25 tys. wydanych opinii i mimo pandemii przeprowadzone zostały 982 kontrole jednostek samorządu terytorialnego i innych podmiotów. Oczywiście oprócz tego jeszcze regionalne izby obrachunkowe rozpatrywały skargi, pisma, sporządziły 2 raporty o stanie gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego. To jest takie podsumowanie wyników.

Jeśli chodzi o sprawozdanie, to ono zawiera szczegółowe dane liczbowe prezentujące wyniki nadzoru według grup spraw, które są objęte nadzorem, jak również według wyników rozstrzygnięć. Jeśli chodzi o tabelę pierwszą, która zawarta jest na stronie 149 tego sprawozdania, pokazuje wyniki nadzorcze i zakres działalności nadzorczej. Na te 180 tys. uchwał i zarządzeń, które były objęte nadzorem, 62% zbadanych uchwał to były uchwały w sprawie budżetów i ich zmian. To już jest po raz kolejny tendencja pokazująca, że budżet samorządu w ciągu roku jest wielokrotnie zmieniany. Średnia ilość zmian to jest 40 w ciągu roku. Oczywiście jest to konsekwencja dopasowywania wielkości budżetowych do uzyskiwanych dochodów, w szczególności z dotacji, ale i również przenoszenie w planie wydatków kwot po to, aby te wydatki były w realizowane sposób efektywny. W kwestii wieloletnich prognoz finansowych – uchwał dotyczących przyjęcia prognozy lub jej zmiany było też w okolicach 26 tys., 16 tys. uchwał w sprawie podatków i opłat lokalnych, do których mają zastosowanie przepisy ordynacji podatkowej. Jeśli chodzi o te wielkości, to tak jak mówiłam, wszystkie dane szczegółowe zawarte są w tabelach. Wyniki nadzoru przedstawia kolejna tabela na tle wyników i ilości uchwał zbadanych w latach poprzednich, w roku 2019, a dla porównania jak wzrosła ilość uchwał badanych przez regionalne izby. Jest tu zestawiony rok 1993, czyli pierwszy rok działalności regionalnych izb. Patrząc na tę ilość, to z 14 tys. wzrosła do 180 tys. Prawie 98% ogółu badanych uchwał to były uchwały bez naruszenia prawa. Tylko w 2,5% uchwał stwierdzono naruszenie prawa. Jeśli chodzi o wieloletnie prognozy finansowe, to tutaj zaledwie 1% tych uchwał było z istotnym naruszeniem prawa. Najwięcej nieprawidłowości stwierdzanych było w uchwałach dotyczących podatków i opłat lokalnych, w tym w uchwałach dotyczących opłat za odbiór odpadów. Uchwał dotyczących gospodarki odpadowej było w nadzorze izb ponad 8 tys., a tych, które miały nieprawidłowości było ponad 1 tys. Tu był znaczący wzrost w stosunku do wyników nadzorczych z poprzedniego roku. Jeśli chodzi o uchwały absolutoryjne, to w nadzorze były 2892 uchwały, z tego 7 o nieudzieleniu absolutorium. Na ogólną liczbę 23 uchwał w sprawie nieudzielenia absolutorium 16 uchwał było z naruszeniem prawa.

Jeśli chodzi, proszę państwa, o skargi do WSA, to samorządom przysługuje wniesienie skargi do właściwego miejscowo wojewódzkiego sądu administracyjnego. W 2020 roku wniesiono 58 takich skarg, przy czym 52 skargi były wniesione przez samorząd, a 6 przez regionalne izby wówczas, gdy nie było już możliwe podjęcie działań nadzorczych. Sądy wydały 57 orzeczeń, ale 12 z nich dotyczyło skarg wniesionych w latach poprzednich. Znowu jest tabela, która pokazuje wyniki tej działalności w tym obszarze i skarg wniesionych do WSA.

Kolejną absorbującą czynnością jest działalność opiniodawcza. Opinie wydawane są w sprawach określonych ustawą o finansach publicznych i ustawą o regionalnych izbach. W 2020 roku składy orzekające wydały 24,5 tys. opinii i to było o 400 opinii mniej niż w 2019 roku. Niewielki spadek opinii, bo w granicach 1%, był spowodowany mniejszą ilością wydanych opinii o możliwości sfinansowania deficytu i o możliwości spłat kredytów i pożyczek oraz wykupów obligacji. Tu chciałabym zwrócić uwagę, że rok 2020, a w zasadzie 2019 to jest ten okres, gdzie weszły w życie znowelizowane przepisy ustawy o finansach publicznych, rozszerzające tytuły dłużne, które wliczone są do wskaźników

zadłużenia o tak zwane pożyczki ekonomiczne i który też wymagają opinii w określonych prawem przypadkach. Z drugiej strony rok 2020 miał także liczne ułatwienia dla samorządu i między innymi na podstawie artykułu 15zo pkt 2 ustawy z 2 marca 2020 roku zwanej specustawą covidową wprowadzono możliwość zwolnienia jednostek samorządu terytorialnego w określonych sytuacjach z obowiązku uzyskania opinii o możliwości spłaty kredytu. Być może te okoliczności właśnie wpłynęły na niewielką, bo w ilości 400, mniejszą liczbę wydanych opinii.

Jeśli chodzi o działalność kontrolną, to tak jak sygnalizowałam, w 2020 roku były przeprowadzone 982 kontrole, w tym 716 kontroli kompleksowych, 189 problemowych, 70 doraźnych i 7 sprawdzających. Oczywiście, znów z powodów trudności związanych z pandemią, do tej liczby często wliczane są kontrole, które zostały rozpoczęte w terminie wymaganym ustawą, natomiast część z tych kontroli zakończyła się na początku 2021 roku. Tak samo, proszę państwa, szczegółowe dane dotyczące kontroli, wyników tej kontroli, efektów finansowych omówione są w sprawozdaniu w części pierwszej, w rozdziale 4.

Jeśli chodzi o kontrole koordynowane, to zgodnie z podjętymi uchwałami Krajowej Rady w 2020 roku dotyczyły one przeznaczenia dochodów z tytułu opłat na wyżywienie pobranych od uczniów i przedszkolaków na podstawie art. 106 ust. 4 Prawa oświatowego i dochodów z mienia Skarbu Państwa. Te kontrole koordynowały Izba w Białymstoku i Izba w Katowicach. Te kontrole nie zakończyły się w 2020 roku. Krajowa Rada podjęła uchwałę o przesunięciu terminu ich realizacji jeszcze na 2021 rok.

W kwestii nieprawidłowości, które zostały stwierdzone w trakcie kontroli, to było ich ponad 10,5 tys. Było ich mniej – o 10% – niż w 2019 roku. W zasadzie dotyczyły wszystkich obszarów, które są objęte kontrolą kompleksową. Te nieprawidłowości dotyczyły wykonania budżetu, a w szczególności wykonania dochodów czy też realizacji wydatków i udzielania dotacji. Sporo nieprawidłowości w obszarze rachunkowości, sprawozdawczości, zamówień publicznych czy też długu publicznego. Być może ma to też związek z wymianą kadr w samorządzie, bo coraz więcej osób decyduje się na przejścia na emeryturę. Osoby z mniejszym doświadczeniem, jeśli chodzi o specyfikę sektora finansów publicznych, prowadzenie rachunkowości czy problemy związane ze sprawozdawczością, próbują je rozwiązać.

Jeśli chodzi o wyniki tej działalności, to oczywiście w wystąpieniach pokontrolnych były formułowane wnioski pokontrolne. Było ich 13 371. Tylko w odniesieniu do 110 wniosków podmioty kontrolowane wniosły zastrzeżenia. W 23 przypadkach te zastrzeżenia zostały uwzględnione. W jednym przypadku, w części, w pozostałych nie zasługiwały na uwzględnienie.

Jeśli chodzi, proszę państwa, o raporty z działalności, raporty dotyczące stanu gospodarki finansowej, to w 2020 roku były one sporządzone dla 2 gmin – dla gminy Lubsko i dla gminy Nieszawa. Gmina Lubsko ubiegała się o pożyczkę z budżetu państwa i procedura wymaga przedłożenia raportu o stanie gospodarki finansowej. Tu mogę dodać, że gmina pożyczkę uzyskała. Natomiast gmina Nieszawa miała problemy finansowe, utraciła płynność finansową i stąd ten raport był takim podsumowaniem i wskazaniem nieprawidłowości, które należałoby wyeliminować w celu poprawy sytuacji.

Ostatnia działalność, której problemy zasygnalizuję, to jest działalność szkoleniowa. Izby, mimo problemów związanych z organizacją szkoleń, takie szkolenia w zeszłym roku przeprowadziły. To były szkolenia w formule online. Było ich 61. W porównaniu z 2019 rokiem jest to spadek o ponad połowę, bo w 2019 roku tych szkoleń było 150. W tych 61 szkoleniach uczestniczyło prawie 7 tys. osób reprezentujących samorządy. Oczywiście wszystkie dochody ze szkoleń są odprowadzane do budżetu państwa, natomiast wydatki związane ze szkoleniami finansowane są w ramach budżetów izb.

Kolejny slajd. Spora część w opracowaniu, jakim jest sprawozdanie, dotyczy wniosków de lege ferenda. Co roku Krajowa Rada formułuje takie wnioski, bazując na doświadczeniach regionalnych izb. W tym roku także do sprawozdania za 2020 rok takie wnioski zostały sformułowane. Było ich 12. Dotyczyły różnych zagadnień, między innymi możliwości wprowadzenia przepisów, które dawałyby możliwość upoważnienia zastępcy wójta lub odpowiednio burmistrza albo prezydenta do dokonywania zmian w planie docho-

dów i wydatków budżetu z innych powodów niż wymienione enumeratywnie w art. 28g ustawy o samorządzie gminnym. Ten wniosek został uzasadniony między innymi rozbieżnymi interpretacjami i orzecznictwem sądów administracyjnych. W uzasadnieniu właśnie podano, że sądy podchodzą w różny sposób do upoważnień dla zastępców.

Kolejny wniosek dotyczył kilku kwestii. Generalnie można powiedzieć, że był to wniosek o zmianę przepisów w ustawie o finansach publicznych – między innymi doprecyzowanie art. 258 ustawy o finansach publicznych, który określa kompetencje dla organów jednostek samorządu terytorialnego.

Kolejny wniosek w grupie de lege ferenda dotyczył ujednolicenia sposobu przesyłania uchwał i zarządzeń stanowiących akty planistyczne do regionalnych izb rachunkowych. Tu była propozycja dodania nowego przepisu. Przykładowo art. 238a, z którego by wynikało, że zarówno projekt uchwały budżetowej, jak i uchwała budżetowa i jej zmiany dokonywane w trakcie roku przekazywane są do regionalnej izby w formie dokumentu elektronicznego, z wykorzystaniem aplikacji wskazanej przez ministra finansów w Biuletynie Informacji Publicznej – czyli analogicznie jak wieloletnie prognozy finansowe. To na pewno ułatwiłoby regionalnym izbom organizację elektronicznego obiegu dokumentów czy też weryfikację tych wielkości. W tej chwili te dokumenty są przesyłane niekiedy poprzez system BeSTI@, ale jest kwestia podpisów i uwierzytelniania tych dokumentów. Tu taka była propozycja ze strony Krajowej Rady.

Była także propozycja dotycząca zmiany w prawie ochrony środowiska w art. 403 ust. 5, który dotyczy zasad udzielania dotacji, czy też w zasadzie… Przepraszam, bo weszłam w uzasadnienie… Ale tu chodziło o wprowadzenie przepisów jednolitych, które by dotyczyły określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Dlatego, że w tej chwili podstawą do udzielenia takiej dotacji są różne ustawy, między innymi ta wspomniana przeze mnie ustawa – Prawo ochrony środowiska, art. 403, a także art. 221 ust. 4 ustawy o finansach publicznych, później jeszcze art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W każdym z tych przepisów te sformułowania różnią się, czyli tu chodzi o ujednolicenie.

Kolejny taki zgrupowany wniosek de lege ferenda dotyczył zniesienia obowiązku podatkowego w podatku od nieruchomości w podatku leśnym w stosunku do gmin. Ten wniosek już wielokrotnie był postulowany, dlatego że w przypadku gdy gmina jest właścicielem nieruchomości, to ten podatek nalicza sama sobie. Teraz wprowadzone są zwolnienia. Ale oczywiście to by w istotny sposób uprościło czynności wykonywane w tym zakresie.

Kolejny wniosek dotyczył doprowadzenia do zgodności przepisów dotyczących obowiązków jednostek samorządu terytorialnego i regionalnych izb obrachunkowych w procedurze absolutoryjnej. Tutaj też chodzi o to, aby regulacje dotyczące poszczególnych samorządów były ujednolicone Pojawił się także wniosek de lege ferenda dotyczący dofinansowania powiatowych straży pożarnych przez gminy. W tym przypadku udzielanie wsparcia poprzez fundusz, w sytuacji, gdy tego wsparcia udziela powiat, byłoby prostsze.

Szósty wniosek de lege ferenda został sformułowany w kontekście problematyki związanej z długiem publicznym i dotyczy on informacji o stanie zobowiązań spółek, których organem założycielskim jest jednostka samorządu terytorialnego. Wniosek ten dotyczy dodania do sprawozdań z wykonania budżetu, które są przedkładane przez organ wykonawczy organowi stanowiącemu i regionalnej izbie, także informacji o stanie należności zobowiązań spółek prawa handlowego, dla których organem założycielskim jest jednostka samorządu terytorialnego. Obserwowany jest wzrost ilości nowo tworzonych spółek prawa handlowego, które są poza sektorem finansów publicznych i które zaciągają zobowiązania o charakterze dłużnym. Niestety nie dysponujemy informacjami, które by umożliwiały zagregowanie tego długu skumulowanego – czyli samorząd, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, instytucje kultury i ewentualnie jeszcze spółki utworzone przez dany samorząd.

Kolejny wniosek dotyczył dostosowania przepisów ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim do rozwiązań pozostałych samorządowych ustaw ustrojowych. W 2018 roku były zmienione przepisy ustaw ustrojowych i przepisy ustawy o finansach publicznych. Natomiast nie ma spójności tych przepisów z przepisami ustawy o związku

metropolitalnym w województwie śląskim. Czyli też taki wniosek… Kolejny wniosek, no być może już dzisiaj nieaktualny, dotyczył ustawy z 14 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Oczywiście nowelizacja tej ustawy wymaga nowego spojrzenia na te wnioski.

Następny wniosek dotyczył także ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, a konkretnie chodziło o regulacje dotyczące in casa, poboru opłat miejscowych i uzdrowiskowych. Samorządy mają problemy ze względu na to, że ta opłata powinna być pobierana przez hotele czy przez osoby świadczące usługi noclegowe. Tu są problemy.

Jeszcze był wniosek dotyczący zamówień publicznych. Z analizy przepisów wynika, że art. 11 ust. 1 pkt 8 ustawy – Prawo zamówień publicznych wyłącza przedmiotowo, jeśli chodzi o stosowanie ustawy – Prawo zamówień publicznych, kwestie związane z zaciąganiem zobowiązań w instytucjach i finansowych, w tym w parabankach. W związku z tym taka konstrukcja być może będzie zachęcała jednostki samorządu terytorialnego do szerszego korzystania z pożyczek oferowanych przez te banki, chociaż niekoniecznie. W tej chwili zmienione sprawozdania o tytułach dłużnych wymagają prezentowania danych według tytułów dłużnych, wszystkich, które w samorządzie mogą wystąpić z wyodrębnieniem instytucji parabankowych. Ale to jest taki jakby sygnał, że być może wyłączenie z zamówień publicznych będzie miało wpływ i będzie zachęcało do korzystania z usług finansowych innych podmiotów.

Ostatnie dwa wnioski. Był to wniosek dotyczący klasyfikacji budżetowej, a konkretnie doprecyzowania §256, w którym mowa jest, że samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej utworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje o charakterze podmiotowym, a faktycznie z przepisów wynika, że są to dotacje celowe.

Ostatni wniosek wiąże się z kwestią ekwiwalentu za niewykorzystany urlop przez osoby piastujące funkcje organu wykonawczego. W toku kontroli stwierdzono, że po wyborach samorządowych osobom, które pełniły funkcje organów wykonawczych, były wypłacone wysokie kwoty ekwiwalentów za urlopy, które często dotyczyły całego okresu pełnienia funkcji.

To są, proszę państwa, najważniejsze rzeczy, które dotyczą regionalnych izb obrachunkowych . Oczywiście na zakończenie zwrócę po raz kolejny uwagę, że te zadania były wykonywane przez pracowników, spośród których wielu ciągle rezygnuje z pracy w izbach. W 2020 roku z powodu przyczyn ekonomicznych odeszło co najmniej 70 osób, a razem było to zmniejszenie ilości pracowników o 136. W poprzednich latach również były to ilości powyżej 100. Problem polega na tym, że ogłaszane nabory nie dają efektów. Nawet przy konkursach na członków kolegium zdarza się, że nie wpłynie żadna oferta albo jedna przy powtórzonym konkursie. Jeśli chodzi o inspektorów, to często zatrudniamy osoby bez doświadczenia, bez stażu, które uczą się u nas, a po kilku latach niestety odchodzą. Te problemy są państwu doskonale znane. Przyczyną ich jest wysokość wynagrodzenia, które możemy pracownikom zaoferować.

Druga część to jest już sprawozdanie z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego, które przedstawię również wykorzystując slajdy. Proszę zwrócić uwagę, że w 2021 roku sposób prezentacji danych w sprawozdaniu w sposób istotny został zmieniony. Przede wszystkim zmniejszono liczbę tabel. Wprowadzono infografiki. Dane zostały uszeregowane w ramach typów jednostek. Wyodrębnione są gminy, miasto stołeczne Warszawa, miasta na prawach powiatu, powiaty, województwa samorządowe, związki gmin i związek metropolitalny.

Jeśli chodzi o relacje z art. 242 i 243, one też są pokazane na wykresach i w tabelach, z uwzględnieniem przepisów w związku z COVID, które wyłączenia do tych relacji wprowadziły. W roku 2020 i w 2021, jeśli chodzi o art. 242, ale i w relacjach 243, co widać po nowym wzorze dostosowanym do tych przepisów – wieloletniej prognozy finansowej – które zostały wprowadzone zmianą rozporządzenia w sierpniu ubiegłego roku.

Bardzo krótko omówię wybrane zagadnienia związane z gospodarką finansową i zaprezentuję tabele, które pokazują finanse w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Jeśli chodzi o zakres danych prezentowanych przeze mnie, będą to dane zbiorcze o wykonaniu budżetu, o zadłużeniu jednostek samorządu terytorialnego, o poziomie zrealizowa-

nych dochodów ze środków zagranicznych, o nadwyżce operacyjnej. Oczywiście zwrócę też uwagę na kwestie związane z bilansowaniem się gospodarki odpadami w gminach i zadłużenie samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Jeśli chodzi o dane tabelaryczne, to w sprawozdaniu zostało przedstawione wykonanie budżetu w latach 2014-2020. Są to dane, które właśnie pokazują tendencje, jakie w samorządach są zauważalne. Ten schemat, ten slajd prawdopodobnie nie jest za bardzo czytelny, ale on pokazuje wykonanie budżetu z 2020 roku na tle wykonania w 2018 i w 2019 roku w podstawowych grupach wielkości finansowych. Dochody ogółem, z wyodrębnieniem dochodów bieżących i majątkowych, wydatki ogółem ,również z wyodrębnieniem wydatków bieżących i majątkowych. Proszę zwrócić uwagę, że jeśli chodzi o strukturę, to ona od lat jest podobna. Gros dochodów to są dochody bieżące i również wydatki bieżące dominują, jeśli chodzi o ogólny ich poziom. Natomiast była wysoka dynamika wykonanych dochodów. Dochody ogółem wzrosły prawie o 10%, w tym dochody bieżące o 7%, ale dochody majątkowe o 31%. To ma związek przede wszystkim z podejmowanymi działaniami przez rząd i parlament dotyczącymi przeciwdziałania COVID. W roku 2020 jednostki samorządu terytorialnego otrzymały znaczące środki z Funduszu Dróg Samorządowych, z Funduszu Inwestycji Lokalnych. Te środki będą mogły przeznaczyć na realizację wydatków zarówno w roku 2021, jak i 2022. W związku z tym kasowo te dochody poprawiły wynik budżetu, ale zgodnie z zasadami ich wydatkowania, one gromadzone są na wyodrębnionym rachunku bankowym. Jest dla nich opracowany odrębny plan finansowy tego rachunku i mogą być oczywiście wykorzystane wyłącznie na realizację tych zadań. Jest osobny tryb sprawozdawania z wykorzystania tych środków i realizacji zadań. W związku z tym do budżetu w roku 2021i 2022 jako źródło finansowania będą wprowadzane przychody budżetu właśnie z tytułu tych środków, które stanowiły dochody w roku 2020 i są związane z konkretnym celem, na który jednostki mogą wydatkować te środki. W związku z tym ten bardzo korzystny wynik samorządu, który per saldo zamknął się nadwyżką budżetową, jest właśnie efektem pozyskania tych środków. Ale po odjęciu tych środków, które mogą być wykorzystane tylko na realizację zadań według szczególnych zasad, to sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego jest na podobnym poziomie. Także tu, proszę państwa, są te informacje, które dotyczą tych wielkości, które omówiłam. Czyli jest duża dynamika dochodów majątkowych, ale i też dochody bieżące – mając na uwadze czas – nie były najniższe.

Dochody ogółem zostały zrealizowane na poziomie prawie 305 000 000 tys. zł – niewiele ponad 100% planu. Natomiast patrząc na tendencję, to po kilku latach tendencji wzrostowej dochodów z tytułu udziału w podatku we wpływach z PIT i CIT wystąpił niewielki spadek o 1% – około 700 000 tys. zł. To jest poziom 66 400 000 tys. zł. Jeśli chodzi o to, w których typach jednostek odnotowano wzrost, to w każdej grupie wystąpił wzrost dochodu. Największy był w powiatach – o 12,6%, a najniższy w mieście stołecznym Warszawa – 2,5%.

Jeśli chodzi, proszę państwa, o kolejne informacje dotyczące dochodów, to oczywiście o samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego decyduje poziom realizowanych tak zwanych dochodów własnych. W 2020 roku dochody własne były na poziomie 48%. Tu był odnotowany wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Nadal wysoki był udział dotacji celowych. Na to przede wszystkim wpłynęło przekazanie do samorządu realizacji zadań, których wydatki są ujmowane w dziale rodzina, czyli konkretnie programu 500+. Myślę, że zmiana sposobu przekazywania tych środków i przesunięcie ich z samorządu do ZUS w kolejnych latach z pewnością spowoduje zmianę tej struktury, czyli proporcje pomiędzy dotacjami, dochodami, dochodami własnymi a innymi źródłami i subwencją. Tak było zresztą po wprowadzeniu programu 500+. Był wtedy znaczący wzrost dochodów jednostek samorządu terytorialnego. Realizacja tych zadań oczywiście nie ma wpływu bezpośrednio na wynik wykonania budżetu, ale na poziom dochodów tak. Ten slajd pokazuje poziom dochodów. Kolor zielony to dochody własne. Środkowa część to dotacje celowe i ta ciemniejsza to są subwencje. Czyli jeśli chodzi o kwoty to subwencje są na zbliżonym poziomie, natomiast rosną dotacje, rosną dochody własne jednostek samorządu terytorialnego.

Dochody bieżące wzrosły o 7,3%. Natomiast tak jak już mówiłam, duży wzrost odnotowano w grupie dochodów majątkowych i było to właśnie związane z uzyskaniem przez samorządy środków na realizację zadań inwestycyjnych, w tym z Funduszu Przeciwdziałania COVID. Jeśli chodzi o strukturę dochodów własnych, to na tych schematach pokazane są procenty, które mają wpływ na poziom… Przepraszam… Źródła dochodów własnych, które mają dominujący udział w strukturze. W 2020 roku, jeśli chodzi o dochody własne samorządu, 37,6% stanowiły środki pochodzące z udziału w podatku dochodowym od osób prawnych. Drugim źródłem tych dochodów były podatki i opłaty lokalne – też powyżej 30%. Jeśli chodzi o podatek CIT, to było to 7,7%. Dochody ze sprzedaży majątku w zasadzie od lat kształtują się na zbliżonym poziomie – w granicach 2,5% lub trochę więcej ogólnej kwoty. Także tutaj, proszę państwa, mamy strukturę zbliżoną.

Jeśli chodzi o wydatki budżetowe, to były one na poziomie 299 000 000 tys. zł. Podobnie jak w roku ubiegłym, tu wykonanie planowanych wielkości nie było na poziomie 100%, tylko poniżej. Oczywiście to wszystko zależy od możliwości realizacji, przede wszystkim wydatków inwestycyjnych. Nie wszystkie zadania planowane są realizowane. Także tu było wykonanie na poziomie 92% planu. Jeśli chodzi o wydatki majątkowe, wynosiły one ponad 2 300 000 tys. zł i stanowiły stosunkowo niewielki udział, jeśli chodzi o ogólną kwotę wydatków. Ale też patrząc na dane, jak one się układały w latach, można powiedzieć, że w strukturze wydatki majątkowe to 16%, ale w roku na przykład 2018 było to 20% wydatków majątkowych w ogólnej kwocie. To oczywiście wynika z procesów inwestycji, etapów pozyskiwania środków unijnych i ich realizacji. Uważam, że jeśli chodzi o rok 2020, to również na zadowalającym poziomie zostały zrealizowane wydatki majątkowe.

Te slajdy pokazują dynamikę i poziom wydatków jednostek samorządu terytorialnego w latach od 2014 do 2020 – wydatki ogółem, wydatki majątkowe, wydatki bieżące. Podobnie jeśli chodzi o kwoty w słupkach, także widać, że wydatki bieżące miały wzrost, a wydatki majątkowe wahają się w tych samych granicach w poszczególnych latach, w zależności od pozyskania środków – widać ich wyższy poziom.

Jeśli chodzi, proszę państwa, o strukturę wydatków, to tutaj mamy niewielkie zmiany. Utrzymała się odnotowywana od kilku lat tendencja szybszego wzrostu wydatków bieżących i ich udziału w ogólnej kwocie – relatywnie oczywiście spadek wydatków majątkowych. Udział wydatków bieżących zwiększył się prawie o 2% i wyniósł w przybliżeniu 84%. Natomiast udział wydatków majątkowych – 16%. Jeśli chodzi o kierunki wydatkowania tych środków, to zmniejszyła się liczba jednostek samorządu terytorialnego, które realizowały projekty unijne. W 2020 roku było to 88% samorządów. 88% miało projekty unijne. Natomiast w 2019 roku 90%. Oczywiście patrząc na kierunki wydatkowania środków, to tak jak w latach poprzednich, najwięcej wydatków było przeznaczanych czy kwalifikowanych w dziale 800, czyli oświata i wychowanie. Prawie 27% ogółu wydatków szło na te cele. Kolejną grupą wydatków były wydatki ujęte w dziale 855 – rodzina. Ale tak jak mówię, tutaj przede wszystkim były to zadania zlecone związane z wypłatą środków w ramach programów zleconych do realizacji jednostkom samorządu terytorialnego. Kolejna grupa wydatków to transport i łączność. Jeśli chodzi o administrację publiczną, to niecałe 7%. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska także 7%. Jeśli chodzi o obsługę długu, to myślę, że ze względu na bardzo niskie stopy procentowe tutaj nie odnotowano wzrostu wydatków. Były one na poziomie z poprzednich lat i miały niewielki udział w ogólnej kwocie wykonanych wydatków.

Jeśli chodzi o kierunki inwestowania, to one też są takie jak w latach poprzednich, czyli największy udział mają inwestycje dotyczące budowy i modernizacji dróg – 46% wydatków inwestycyjnych. W gminach 36%, jeśli chodzi o transport i łączność, czyli inwestycje drogowe. Drugą grupą wydatków inwestycyjnych były inwestycje dotyczące gospodarki komunalnej i ochrony środowiska. Inaczej kształtowało się to w miastach na prawach powiatu. W miastach na prawach powiatu 50% wydatków inwestycyjnych to były drogi i 11% gospodarka komunalna. Natomiast jeśli chodzi o miasto stołeczne Warszawa, to też w granicach 50% wydatków inwestycyjnych dotyczyło działu 600 – transport, ale znacząca była też kwota wydatkowana na oświatę i wychowanie. Wydatki inwestycyjne w tym dziale stanowiły prawie 14%. Oczywiście jeżeli chodzi o wydatki

w dziale transport i łączność, czyli związane z budową czy modernizacją dróg, to najwięcej było ich w powiatach. Stanowiły one prawie 65% wydatków inwestycyjnych. Drugą grupą były wydatki związane z ochroną zdrowia, których udział w ogólnej kwocie wydatków inwestycyjnych był na poziomie zbliżonym do 9%. Natomiast w województwie na drogi wydano prawie 57% środków przeznaczonych na inwestycje i na ochronę zdrowia 23%. Takie było zróżnicowanie wynikające ze specyfiki zadań realizowanej przez samorząd.

Jeżeli chodzi o zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego, to kwoty pokazuje tabela zawarta w sprawozdaniu i prezentowana tutaj na slajdzie nr 26. Przepraszam, bo źle odczytałam... To nie jest zadłużenie, tylko zróżnicowanie finansowe. Proszę zwrócić uwagę na dane zawarte w tej tabeli, bo one pokazują tę zróżnicowaną sytuację finansową poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Są to dane mówiące o wielkości dochodów w danym typie samorządów. Patrząc na pierwsze kolumny, mamy 472 gminy, których budżety są poniżej 25 mln zł. Natomiast jeśli chodzi o budżety znaczące, czyli 250-500 mln zł – to jest 51 gmin i oczywiście są to wszystkie miasta na prawach powiatu. Czyli mamy samorządy bardzo zróżnicowane, jeśli chodzi o potencjał finansowy. Tych samorządów o relatywnie małych środkach, realizujących analogiczne zadania, oczywiście w mniejszej skali, jest prawie 17%. W strukturze oczywiście najwięcej jest gmin, które mają budżety od 25 do 50 mln zł, bo to jest prawie 34% ogólnej liczby gmin. Jeśli chodzi o miasto stołeczne Warszawa, to ono oczywiście ze względu na skalę prowadzonej gospodarki finansowej i wielkości budżetowe zostało wydzielone w sprawozdaniu do odrębnej analizy. Tutaj budżet jest w tej grupie jednostek samorządu terytorialnego, których budżety są powyżej 500 mln zł. Mogę tu dodać, że regułą jest, iż główną część zadań realizują gminy i miasta na prawach powiatu. Udział ich dochodów w łącznej kwocie przekraczającej 149 000 000 tys., stanowi znaczny udział w dochodach ogółu samorządu. Te jednostki mają największy udział dochodów własnych w dochodach – 67%. Oczywiście myślę tu o mieście stołecznym Warszawa i miastach na prawach powiatu. Warszawa ma prawie 68% dochodów własnych, a miasta na prawach powiatu 53%. Ta struktura powoduje, że z jednej strony są duże potrzeby, ale z drugiej możliwość kreowania tej własnej gospodarki finansowej. Także mamy samorządy bardzo zróżnicowane, jeśli chodzi o poziom budżetu.

Dobrze… Jeszcze sporo mi zostało. Czy mam już kończyć?

W takim razie może tylko jeszcze kwestia długu. Jeden slajd. Proszę państwa, dług pokazuje ten wykres. Po takiej tendencji spadkowej, która była odnotowywana w latach 2015-2017 teraz mamy wzrost długu. Ale jego relacja do zrealizowanych dochodów utrzymuje się na poziomie 30%. Wszystkie pozostałe dane są w tym obszernym sprawozdaniu oraz w prezentacji, która być może umożliwi państwu przejrzenie tych wybranych elementów. Dziękuję.

Przewodniczący poseł Tomasz Ławniczak (PiS):

Pani prezes, bardzo dziękuję za tak wyczerpujące sprawozdanie. Proszę teraz posła Mariusza Goska o przedstawienie koreferatu. Bardzo proszę, panie pośle. Gdy się mówi, nie trzeba mieć maseczki.

Poseł Mariusz Gosek (PiS):

Tak jest. Tak zarządziła pani marszałek. Szanowny panie przewodniczący, pani przewodnicząca, panie ministrze, szanowni parlamentarzyści, Wysokie Komisje, pozwólcie, że zanim przejdę do kwestii merytorycznych i formalnych, to na ręce pani przewodniczącej podziękuję regionalnym izbom obrachunkowym za tę trudną pracę wykonaną w roku 2020. Wszyscy mamy na uwadze, że ta praca była wykonywana w czasach obostrzeń pandemicznych i na pewno to w sposób znaczący utrudniało realizację tych ustawowych zadań, do których regionalne izba obrachunkowe są powołane. Także utrudniało to pracę jednostkom samorządu terytorialnego. Tak że zacznę od tych podziękowań.

Przedłożone sprawozdanie działającej w imieniu Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych pani przewodniczącej obejmuje informacje z obszaru funkcjonowania 2807 jednostek samorządu terytorialnego. Ogółem w roku 2020 funkcjonowały 2962 jednostki samorządu terytorialnego. Dlatego to sprawozdanie, w zakresie którego przed-

kładała informacje szanowna pani przewodnicząca, zostało przyjęte uchwałą nr 2/2021 Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych 28 maja 2021 r. Ja dziękuję w imieniu parlamentarzystów, Wysokich Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej i do Spraw Kontroli Państwowej za tak obszerne informacje i za materiały nam przekazane. Również za prezentację graficzną, która w sposób bardzo czytelny wskazała na główne założenia, cele i realizację ustawowych zadań wykonanych w roku 2020.

Co do tych dwóch obszarów, myślę, że pani przewodnicząca bardzo szeroko się odniosła. Mamy to również w przedłożonych materiałach, które otrzymaliśmy na swoje skrzynki email. Tak że myślę, że tu, panie przewodniczący, nie ma potrzeby, żebym powtarzał te informacje. Treść sprawozdania pani przewodnicząca obszernie omówiła. Wysokie Komisje, szanowny panie przewodniczący, szanowni państwo, zwracam się z uprzejmą prośbą o wyrażenie pozytywnej opinii dla sprawozdania z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego za rok 2020. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Tomasz Ławniczak (PiS):

Dziękuję uprzejmie. Szanowni państwo, otwieram dyskusję. Zgłasza się pan poseł Przemysław Koperski, Lewica. Proszę bardzo, panie pośle, oddaję głos.

Poseł Przemysław Koperski (Lewica):

Dziękuję uprzejmie, panie przewodniczący. Państwo przewodniczący, spotkaliśmy się z regionalnymi izbami obrachunkowymi rok temu, 15 września 2020 r. i po tamtym posiedzeniu Komisji przedłożyłem propozycję podjęcia dezyderatu, który został przez nas uchwalony 23 października 2020 r., więc była pełna zgoda co do postulatów tam zawartych. Dotyczyło to kwestii zatrudniania. To jest bardzo krótka treść. Chciałbym członkom Komisji ją przypomnieć – będzie to trwało 2 minuty – a na końcu sformułować wniosek.

To był dezyderat Komisji do Spraw Kontroli Państwowej oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej do Prezesa Rady Ministrów w sprawie wynagrodzeń pracowników regionalnych izb obrachunkowych uchwalony na posiedzeniu w dniu 23 października 2020 r. Komisje do Spraw Kontroli Państwowej oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej na wspólnym posiedzeniu w dniu 15 września 2020 roku rozpatrzyły sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2019 roku. Sprawozdanie zawiera niepokojące informacje na temat retencji pracowników regionalnych izb obrachunkowych. W 2019 roku regionalne izby obrachunkowe zatrudniały 1214 pracowników na pełen etat. W 2019 roku z pracy odeszło 142 pracowników, w roku 2018 – 109. Z tych informacji, które pani prezes przytoczyła dzisiaj, wynika, że w roku 2020 – teraz rozpatrujemy sprawozdanie za ten czas – odeszło 136 pracowników. Jako główny powód w sprawozdaniu podaje się korzystniejsze warunki finansowe zaproponowane przez inne instytucje. To tym bardziej dotkliwe, że przygotowanie pracowników do pełnienia funkcji wymaga kilku lat. Wzrostowi odejść pracowników towarzyszyły stagnacja płac oraz spadek wydatków na szkolenia pracowników. Roczna dynamika wzrostu wydatków na wynagrodzenie w ujęciu nominalnym wynosiła 102%. Po uwzględnieniu wskaźnika inflacji wynosiła ona 99,8%. Przypomnę, że w tym roku inflacja jest pięcioprocentowa i rośnie, a wskaźnik wynagrodzeń nie zmienia się. W 2019 roku wydatki na szkolenia wynosiły 0,4% ogółu wydatków. Jako powód spadku wydatków na szkolenia sprawozdanie podaje konieczność finansowania wynagrodzeń. Świadczy to o chronicznym niedoinwestowaniu regionalnych izb obrachunkowych. Zdaniem Komisji, aby przeciwdziałać odchodzeniu najlepszych pracowników ze względu na niskie wynagrodzenia, a tym samym utrzymać wysoką jakość administracji publicznej, niezbędne jest należyte jej finansowanie. W związku z tym Komisje zwracają się z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań, które pozwolą regionalnym izbom obrachunkowym na istotnie podniesienie wynagrodzeń pracowników i rozwiązanie problemów z retencją pracowników.

Szanowni państwo, państwo przewodniczący, minął rok. Chciałbym zwrócić uwagę, że na naszych Komisjach nie była rozpatrywana odpowiedź na nasz dezyderat. Zgodnie z Regulaminem Sejmu odpowiedź powinniśmy otrzymać – to jest art. 159. ust. 1 Regulaminu Sejmu – odpowiedź od pana premiera Mateusza Morawieckiego w ciągu 30 dni,

a później móc się do tego ustosunkować. W związku z tym apeluję, jeżeli te odpowiedzi trafiły do państwa przewodniczących, żeby członkowie obu Komisji mogli poznać odpowiedź pana premiera, a jeżeli te odpowiedzi do tej pory nie trafiły, to proponuję, żeby upoważnić mnie do przygotowania projektu rezolucji, którą chciałem przedłożyć w imieniu naszych Komisji na posiedzeniu plenarnym Sejmu, żeby w końcu wybrzmiał ten ważny postulat dotyczący finansowania odpowiedniego pracowników regionalnych izb obrachunkowych. To nie jest kwestia lekceważenia członków Komisji, lekceważenia przewodniczących. To nie jest nawet kwestia lekceważenia Sejmu, ale to jest kwestia lekceważenia samorządności w Polsce i lekceważenie Konstytucji. To jest tak ważne ciało, szanowni państwo, że musimy zagwarantować odpowiednie wynagrodzenia, jeżeli chcemy, żeby kwestie finansowania w jednostkach samorządu terytorialnego były realizowane na odpowiednim poziomie.

Szanowni państwo przewodniczący, jeżeli wpłynęła odpowiedź, proszę, żebyśmy mogli ją poznać i żebyśmy jako Komisje mogli zająć stanowisko, a jeżeli nie, to proszę, składam wniosek o to, żeby mnie upoważnić do przygotowania rezolucji Sejmu w tej sprawie. Dziękuję.

Przewodniczący poseł Tomasz Ławniczak (PiS):

Szanowni państwo, w sprawozdaniu jest wzrost wydatków na wynagrodzenia. Bo tutaj teraz obliczyłem…przy inflacji w 2020 roku, która miała miejsce – 3,4% – wzrost wyniósł 4,5%. Był nieco wyższy od wskaźnika inflacji, ale na pewno był niższy od tempa wzrostu wynagrodzeń. Tempo wzrostu wynagrodzeń średnie w kraju było jeszcze wyższe. Ja teraz nie będę tego przytaczał, natomiast rzeczywiście ono było powyżej inflacji, ale na pewno w sposób mało satysfakcjonujący. Jest to w ogóle problem funkcjonowania instytucji publicznych. Jako przewodniczący sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej otrzymałem cały szereg pism w ciągu ostatniego roku – od korporacji samorządowych, Związku Miast Polskich, Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej i Wielkopolskiego i Śląskiego Związku Gmin i Powiatów i tak dalej – o zmianę rozporządzenia w sprawie tabel z wynagrodzeniami pracowników samorządowych. Wiąże się to również z wynagrodzeniami dla wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Jeden z burmistrzów w Wielkopolsce podczas spotkania ze mną, na które byłem proszony, stwierdził – panie przewodniczący, proszę sobie wyobrazić, ja w swoim urzędzie jestem na 13, 14 miejscu na liście płac, a kieruję urzędem i za wszystko odpowiadam. W związku z tym samorządowcy – to jest z kolei powiązane z parlamentarzystami, to jest powiązane z wynagrodzeniem prezydenta… To wszystko zostało uruchomione i oczywiście powinno być uruchomione. Czekamy na uruchomienie tabelarycznych wynagrodzeń w administracji tak rządowej, jak i samorządowej, bo pracownicy uciekają. Ja oczywiście też mam, panie pośle i szanowni państwo, sygnały na przykład od ludzi zajmujących kierownicze stanowiska w takich jednostkach jak na przykład ZUS czy KRUS, że nie ma chętnych do przystępowania do konkursów, dlatego że sfera wynagrodzeń w sektorze prywatnym jest dużo bardziej atrakcyjna, aniżeli w sektorze publicznym, szczególnie tam, gdzie jest bardzo niskie bezrobocie. Ja akurat jestem z Wielkopolski, gdzie bezrobocie w skali województw jest najniższe i rzeczywiście niejedne konkursy są zupełnie bez rozstrzygnięcia, bo nie ma po prostu kandydatów. Stąd, szanowni państwo, na pewno przychylam się do tego, będę zwracał na to uwagę. Natomiast zwrócę uwagę w piśmie do Prezesa Rady Ministrów, że był dezyderat, na który rzeczywiście nie otrzymaliśmy odpowiedzi od Kancelarii Prezesa Rady Ministrów… Nie? Otrzymaliśmy…

Poseł Przemysław Koperski (Lewica):

Panie przewodniczący, jeżeli otrzymaliśmy, to warto, żeby rozpatrzyć odpowiedź na Komisji i albo przyjąć, albo poprosić o uzupełnienie, albo skierować do pani marszałek. No nie może być tak, że państwo przewodniczący macie od roku, od miesiąca, od tygodnia odpowiedź, a my nie znamy jej treści.

Przewodniczący poseł Tomasz Ławniczak (PiS):

Dobrze. OK. na pewno będzie przesłana. Szanowni państwo, czy ktoś jeszcze chciał zabrać głos w dyskusji? Nie widzę.

W związku z tym przypominam, że koreferent zgłosił wniosek o przyjęcie sprawozdania. Szanowni Państwo, czy ktoś jest za odrzuceniem sprawozdania? Zapytam, czy ktoś jest przeciwny przyjęciu tego sprawozdania? Nie widzę. W związku z tym uznaję, że Komisje jednogłośnie przyjęły sprawozdanie o działalności regionalnych izb obrachunkowych i o wynikach finansowych jednostek samorządu terytorialnego.

Szanowni państwo, proponuję, aby posłem sprawozdawcą został poseł koreferent Mariusz Gosek. Czy są jakieś głosy przeciwne? Nie widzę. W związku z tym kolega Mariusz będzie posłem sprawozdawcą.

Stwierdzam, że porządek dzienny dzisiejszego posiedzenia został wyczerpany. Informuję jednocześnie, że protokół z posiedzenia z załączonym pełnym zapisem jego przebiegu będzie do wglądu w sekretariatach Komisji z Kancelarii Sejmu.

Zamykam posiedzenie. Dziękuję bardzo.